

УДК 316.75(477)

Денис Андрійович Мовчан,

курсант 1 курсу факультету № 1 ХНУВС

Науковий керівник: канд. юрид. наук Кріщак І. В.

ІДЕОЛОГІЯ ПОБУДОВИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗАСАДАХ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Таке поняття як «ідеологія» має глибокі корені. Поштовхом для її активного формування в суспільстві стала поява перших організаційно-управлінських утворень, які вже з самого початку мали риси держави. Однак це зовсім не означає, що ідеологія є продуктом виключно державного походження, адже вона ґрунтується на багатьох чинниках, які лише посприяли її появі. «Сукупність уявлень, переконань та ідей, зосереджених на стосунках людей у суспільствах та призначених виправдовувати чи змінювати ці взаємини, об'єднуючи людей для колективних дій», – таким є зазвичай визначення даного поняття у багатьох джерелах і заперечувати його не слід, але, якщо глибше проаналізувати це явище, то стає зрозумілим, що не все так просто, як здається на перший погляд.

Історія свідчить, що в кожній державі є як матеріальне, так і духовне розмежування між групами населення. Кожна з таких груп прагне до якнайбільшого покращення свого становища в суспільстві, і саме в цей момент з'являється ідеологія, яка ґрунтується не лише на системі цінностей, а й на поглядах стосовно подальшого розвитку держави та її перетворення на благо певної соціальної групи. Усі групи різні, тому інтереси й погляди на подальший розвиток суспільства всередині держави також різні. Те, що вдовольняє або має велику цінність для одних, для інших не має ніякого значення чи взагалі шкідливе. Саме тому найбільшим предметом конкуренції між цими групами є політична влада, а, коли все ж таки одна з груп цю владу отримує, притаманна їй ідеологія починає розвиватися, поширюватися й безпосередньо впливати на суспільство, і як наслідок, на подальший розвиток держави в цілому.

Форма державного режиму поділяється на два різновиди: демократичний та недемократичний. За характером своєї дії він має декілька векторів спрямування: 1) прихильники радикальних засобів досягнення мети; 2) консерватори, яким притаманне збереження вже існуючих умов, традиційність; 3) проміжний стан, «носії» якого схильні до пошуку компромісу між цими двома течіями.

Виникає запитання, як саме ідеологія може вплинути на управління державою та її розвиток? По-перше, ідеологія досить нестабільне явище, бо її різні напрямки, то набирають актуальності, то знову відходять на задній план, що, як уже наголошувалося, залежить від стану і потреб суспільства. Але в цьому є й позитивний сторона – перехід від одного стану до іншого дає можливість для впровадження нових значних змін у державі. По-друге, ідеологія є

джерелом натхнення та фундаментом для створення нових або перегляду вже існуючих нормативно-правових актів. Вона безпосередньо впливає на їх сутність та зміст. По-третє, і мабуть найголовніше, ідеологія є міцною основою, консолідуючою силою, що об'єднує населення, чим позитивно впливає на якість управління державою. Але усі рішення державних органів будуть відштовхуватися лише від того, чи відповідають вони існуючим настроям, а отже кожне рішення буде прийматися згідно основ пануючої в державі ідеології.

В Україні ідеологічна ситуація має свої особливості. Вже більш ніж двадцять п'ять років пройшло з часу набуття державної незалежності, а зародження національної ідеї розпочалося фактично зовсім недавно. Згадаємо про те, що всі більш-менш успішні спроби здобуття самостійної державності ґрунтувалися лише на одній ідеї – ідеї національної незалежності. Саме вона була фундаментальною, навколо неї об'єднувалися широкі верстви населення для досягнення спільної мети, а саме: побудови кращого майбутнього за принципом: «в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» (Т. Г. Шевченко). В ХХ ст., вперше з моменту розпаду Київської Русі, майже усі українські етнічні землі були зібрані «воедино». Здавалось би, входження території України в 1922 р. до новоутвореного СРСР поклало край спробам відновлення національної державності. Однак в 1990 р. Радянський Союз почав розпадатися, внаслідок чого незалежність майже сама «впала українцям під ноги», її потрібно було лише «підняти».

Так у чому ж проблема? Довготривале перебування під впливом соціалістичних ідей залишило свій відбиток на свідомості українців, і це аж ніяк не сприяє розвитку самостійної держави, а лише гальмує її рух на шляху до нових цінностей. Старі радянські погляди не відповідають напрямку розвитку нинішньої самостійної держави, досі продовжують жити серед населення сучасної України. Тобто старе ще не повністю зникло, а нове ще не повністю сформувалося. Така мішанина ідей заважає згуртуватися для розбудови абсолютно нової, європейської держави.

В такому разі, хочеться зауважити, що ідеологія є досить складним суспільним явищем, адже в її основу закладені людські цінності та погляди, вона має безпосередній вплив на управління і реформування держави, формування суспільної думки і відносин різного характеру, ухвалення політичних рішень і нормативно-правових актів тощо. Щодо України, то внаслідок складних історичних обставин національна ідея, яка могла б стати консолідуючою основою для створення всіх умов подальшого розвитку була втрачена і лише зараз вона починає відроджуватися.

Виникає питання: як же відродити справжню національну ідею та організувати її втілення у формі української державності, економіки, культури, права тощо. З одного боку, начебто українці мають все необхідне для побудови сучасних розвинутих суспільних відносин, ринкової економіки, демократичної, правової і соціальної держави, законності та верховенства права, однак з іншого боку варто починати з відродження духовно-культурних цінностей, які можуть бути закладені у підвалини сучасного українського суспільства,

інакше без такого надійного фундаменту все інше неминуче набуде деформованого вигляду. Це означає, що потрібна:

- консолідація всіх сил навколо побудови морально-етичних відносин, істинних цінностей суспільного життя;

- нанесення безжалісного удару по корупції, незаконному збагаченню за рахунок більшості населення країни;

- гарантування рівного доступу громадян до якісної системи охорони здоров'я, здобуття середньої та вищої освіти, достойної заробітної платні, умов організації та охорони праці справедливого пенсійного забезпечення тощо.

- створення належних умов для формування чисельного «середнього класу», що буде в змозі протистояти, як ультраправим, так і ультралівим силам, що заважають рухатися до цивілізаційного стану суспільства.

Для реалізації цього, доволі складного завдання, потрібне оголошення загальногромадянської мобілізації, тобто наполеглива побудова знизу до верху різноманітних громадських, неурядових організацій, які в змозі сформулювати соціальне замовлення на нову політичну еліту, котра здатна захистити національні інтереси України.

Одержано 21.04.2017

